

**KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHNING ZAMONAVIY
TAKTIKASI VA TEZKOR-PROFILAKTIK MEXANIZMLARI**

Homidov Dilmurod Oybek o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Toshkent. sh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20693344>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada korrupsiyaviy jinoyatlarni fosh etish va ularning barvaqt oldini olishga qaratilgan tezkor-qidiruv hamda profilaktik taktika kompleks tahlil qilingan. Korrupsiyaning o'ta yashirin (latent) tabiati sababli an'anaviy tergov usullarining samarasizligi hamda "nazorat ostida pora berish", "moliyaviy razvedka" (follow the money) kabi tezkor tadbirlarni qo'llash zarurati ilmiy asoslangan. Shuningdek, axborot texnologiyalari rivojlangan sharoitda raqamli dalillarni to'plash (OSINT), kriptovalyuta orqali beriladigan poralarni treking qilish hamda idoralarda "Komplayens-nazorat" tizimini joriy etish taktikasi yoritilgan. AQSh, Singapur va Janubiy Koreyaning korrupsiyaga qarshi kurashish hamda axborot beruvchilarni himoya qilish (Whistleblower) borasidagi ilg'or xorij tajribasi qiyosiy o'rganilib, O'zbekiston milliy qonunchiligi va amaliyotini takomillashtirish yuzasidan aniq ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: korrupsiya, poraxo'rlik, tezkor-qidiruv taktikasi, moliyaviy razvedka, OSINT, komplayens-nazorat, xorij tajribasi, jamoat xavfsizligi.

Аннотация: В данной научной статье проводится комплексный анализ оперативно-розыскной и профилактической тактики, направленной на раскрытие и раннее предупреждение коррупционных преступлений. Научно обоснована неэффективность традиционных методов следствия из-за высоколатентной природы коррупции и необходимость применения таких оперативных мероприятий, как «контролируемая дача взятки» и «финансовая разведка». Также освещена тактика сбора цифровых доказательств (OSINT),

Contact: 99 826 99 56

трекинга взятки через криптовалюту и внедрения системы «Комплаенс-контроль» в условиях развития информационных технологий. Изучен передовой зарубежный опыт США, Сингапура и Южной Кореи в борьбе с коррупцией и защите осведомителей (Whistleblower), разработаны конкретные научно-практические предложения по совершенствованию национального законодательства.

Ключевые слова: коррупция, взяточничество, оперативно-розыскная тактика, финансовая разведка, OSINT, комплаенс-контроль, зарубежный опыт, общественная безопасность.

Abstract: This scientific article provides a comprehensive analysis of operational-search and preventive tactics aimed at detecting and early prevention of corruption crimes. The ineffectiveness of traditional investigative methods due to the highly latent nature of corruption and the need to apply such operational measures as "controlled bribery" and "financial intelligence" are scientifically substantiated. The tactics of collecting digital evidence (OSINT), tracking bribes through cryptocurrency, and implementing the "Compliance control" system in the context of information technology development are also highlighted. The advanced foreign experience of the USA, Singapore, and South Korea in combating corruption and protecting whistleblowers was comparatively studied, and specific scientific and practical proposals were developed for improving national legislation and practice.

Keywords: corruption, bribery, operational-search tactics, financial intelligence, OSINT, compliance control, foreign experience, public safety.

Korrupsiya har qanday davlatning iqtisodiy barqarorligiga, investitsiyaviy jozibadorligiga va fuqarolarning ijtimoiy adolatga bo'lgan ishonchiga putur yetkazuvchi tizimli tahdiddir. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunida ushbu illatga qarshi kurashish davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Korrupsiyaviy jinoyatlarning, xususan, pora olish va berishning eng asosiy kriminologik xususiyati — uning yuqori darajadagi yashirinligida (latentlik) namoyon bo'ladi. O'g'rilik yoki bosqinchilikdan farqli o'laroq, poraxo'rlik jinoyatida har ikki tomon ham (pora beruvchi va pora oluvchi) jinoyatni sir saqlashdan birdek manfaatdor bo'ladi. Hech kim o'z xohishi bilan huquq-tartibot organlariga arz qilib kelmaydi. Aynan shu sababli, an'anaviy tergov usullari korrupsiyaga nisbatan ko'pincha samarasiz hisoblanadi. Ushbu jinoyatni fosh etish huquqni muhofaza qiluvchi organlardan proaktiv yondashuvni, yashirin tezkor-qidiruv vositalarini va chuqur moliyaviy-taktik kombinatsiyalarni talab etadi.

Tezkor-qidiruv xizmati xodimlari korrupsion sxemalarni fosh etishda qator maxsus taktikalarga tayanadi. Bularning eng asosiysi "Tezkor eksperiment" (nazorat ostida pora berish) usulidir. Fuqarodan tamagirlik qilinayotgani haqida ariza tushgach, unga maxsus ishlov berilgan pullar va yashirin qayd etish moslamalari beriladi. Mansabdor shaxs pulni olayotgan vaqtda ashyoviy dalil bilan qo'lga olinadi. Biroq, bu taktikaning eng nozik yuridik jihati — eksperimentning provokatsiyaga (jinoyatga undashga) aylanib ketmasligini ta'minlashdir. Xodim mansabdor shaxsni pul olishga ataylab qistashi qonunan taqiqlanadi.

Rivojlangan uyushgan korrupsion tarmoqlarda pora naqd pul ko'rinishida emas, balki soxta shartnomalar, xizmat ko'rsatish yoxud qarindoshlar nomiga ko'chmas mulk o'tkazish orqali beriladi. Bunday holatlarda tezkor xodimlar "Moliyaviy razvedka" (Follow the money) taktikasini qo'llab, shubhali ofshor hisob raqamlariga o'tkazilgan mablag'larni kuzatadilar va yashirin iqtisodiy aloqalarni fosh etadilar. Shu bilan birga, idoralarda korrupsion xavf-xatarlarni barvaqt aniqlashga qaratilgan ichki mexanizm — "Komplayens-nazorat" tizimi profilaktikaning asosiy tayanchiga aylanmoqda. Ushbu tizim orqali qaysi lavozimlar korrupsiyaga eng moyil ekanligi tahlil qilinib, "qizil hudud"dagi xodimlarning faoliyati doimiy auditdan o'tkaziladi.

Zamonaviy poraxo'rlar raqamli usullarga o'tgan bir sharoitda "High-tech policing" doirasida innovatsion taktikalar qo'llanilishi shart. Ochiq manbalar razvedkasi (OSINT) orqali mansabdor shaxsning rasmiy daromadi uning ijtimoiy tarmoqlardagi yashash tarzi (lifestyle analysis) bilan solishtiriladi. Agar davlat xizmatchisi yoki uning oila a'zolari ijtimoiy tarmoqlarda o'ta qimmatbaho mulklarni ko'z-ko'z qilsa, bu holat tezkor tahlilchilar uchun darhol gumon signali bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, yirik hajmdagi poralar Bitcoin yoxud USDT kabi kriptovalyutalar orqali anonim hamyonlarga o'tkazilishi xavfi ortib bormoqda. Bunga qarshi maxsus dasturlar (masalan, Chainalysis) orqali tokenlarning harakati tahlil qilinib, ular kiber-birjalarda naqd pulga aylantirilgan jismoniy shaxslar aniqlanadi. Davlat xaridlaridagi (tenderlardagi) korrupsiyani topish uchun esa minglab shartnomalar sun'iy intellekt (Big Data) orqali tahlil qilinadi, bu orqali bitta IP-manzildan ochilgan "raqobatchi" firmalar o'zaro til biriktirganligi texnologik tarzda fosh qilinadi.

Korrupsiyani jilovlashda xalqaro tajriba jinoyatning qoldiqlarini yig'ishdan ko'ra, tizimni tozalash va qat'iy javobgarlikka urg'u beradi. Singapurning Korrupsiyaga qarshi tergov byurosi (CPIB) faoliyatida "Qonunga xilof boyish" prezumpsiyasi mavjud. Agar amaldorning yashash tarzi uning rasmiy oyligidan yuqori ekanligi aniqlansa, politsiya emas, balki amaldorning o'zi mol-mulkining qonuniy ekanligini isbotlab berishi shart. Isbotlay olmasa, mulk musodara qilinadi.

Amerika Qo'shma Shtatlari (AQSh) tajribasida FQB (FBI) korrupsiyani fosh etishda axborot beruvchilarni himoya qilish va ularni moddiy rag'batlantirish (Whistleblower) tizimidan faol foydalanadi. Korporativ yoki davlat korrupsiyasi haqida ishonchli ma'lumot bergan shaxsga davlat tomonidan undirilgan summaning katta foizi mukofot sifatida kafolatlanadi. Janubiy Koreya esa inson omilini kamaytirish bo'yicha yetakchi hisoblanib, davlat xaridlari tizimi to'liq elektron blokcheyn asosiga o'tkazilgan. Amaldor va tadbirkor umuman yuzma-yuz ko'rishmaydi, hujjatlar kompyuter algoritmlari orqali avtomatik baholanadi.

Korrupsiya shunchaki ma'naviy illat emas, balki puxta hisoblangan moliyaviy jinoyatdir. Milliy amaliyotimizni takomillashtirish hamda halollik standartlarini joriy etish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga xalqaro standartlarga mos ravishda "Noqonuniy boyish" moddasini kiritish va Singapur tajribasi asosida mansabdor shaxsning xarajatlari uning rasmiy daromadlaridan nomutanosib ravishda yuqori bo'lsa, uni isbotlash majburiyatini aynan mansabdorning o'ziga yuklash mexanizmini yuridik jihatdan mustahkamlash.

Ikkinchidan, AQSh modeliga asoslangan "Axborot beruvchilarni (Whistleblower) kafolatli himoya qilish va moddiy rag'batlantirish" to'g'risidagi qonun loyihasini ishlab chiqish hamda xabar beruvchining to'liq anonimligini raqamli shifrlash orqali saqlash tizimini joriy etish.

Uchinchidan, IIV Tezkor-qidiruv va Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'linmalari tahlilchilarini ochiq axborot bazalarini (OSINT) va kriptovalyuta operatsiyalarini sun'iy intellekt yordamida tahlil qilish bo'yicha maxsus kiber-treninglarga tizimli ravishda jalb etish.

Xulosa qilib aytganda, korrupsiyaga qarshi kurashish taktikasi poraxo'rni ushlash bilan cheklanmaydi. U davlat moliya tizimini va ijtimoiy adolatni himoya qiluvchi intellektual jangdir. Politsiya hamisha bir qadam oldinda bo'lishi, jazolash muqarrarlari prinsipi esa lavozimi va ijtimoiy maqomidan qat'i nazar barcha uchun birdek ishlashi mustahkam davlatchilikning yagona shartidir.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonuni. 03.01.2017 yildagi O'RQ-419-son.
2. O'zbekiston Respublikasining "Manfaatlar to'qnashuvi to'g'risida"gi Qonuni. 05.06.2024 yildagi O'RQ-931-son.

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

3. Xudoyberdiyev A.A. "Ma'muriy ishlarni yuritish kafolatlari va huquqni qo'llash amaliyoti". O'quv qo'llanma. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
4. Masharipov T., Fayzullayev D. "Tezkor-qidiruv taktikasi va jinoyatlarni fosh etishning zamonaviy muammolari". – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
5. Federal Bureau of Investigation (FBI). "Public Corruption: Investigative Tactics and Whistleblower Protections". U.S. Department of Justice, 2023.
6. Europol. "The Role of Cryptocurrency and OSINT in Investigating High-Level Corruption". The Hague, 2023.
7. Quah, J. S. T. "Combating Corruption in Asian Countries: Learning from Success and Failure". Public Administration and Policy, 2017.

Contact: 99 826 99 56

